

SPORT & SOCIETY

OVER SPORT & SOCIETY

Sport & Society is zowel een focusgebied van de Universiteit Utrecht als een landelijk netwerk van onderzoekers dat de maatschappelijke betekenis van sport wil begrijpen en vertaalt naar consequenties voor het bestuur en organisatie van de sport. Meer informatie? Zie www.uu.nl/sportandsociety en www.sportandsociety.nl.

Samenwerken aan inclusieve sportieve ontmoetingen via effectievere netwerken

DOOR MAIKEL WAARDENBURG EN IRIS GEERTS

Door Covid-19 is de inclusie van mensen in kwetsbare posities bij sport en bewegen een nog grotere maatschappelijke uitdaging geworden dan het al was. Tijdens de lockdowns is veel sportaanbod in de buurt stil komen te liggen. Bestaande verbindingen met kwetsbare groepen zijn hierdoor onder druk komen te staan. Sportactiviteiten verdwenen tijdelijk, waardoor structurele patronen onderbroken werden. Juist die patronen zijn cruciaal voor de inclusie van kwetsbare groepen. De verbanden met kwetsbare personen opnieuw opbouwen zal veel extra investering vragen van professionals en organisaties die zich op deze groep richten.

Het belang van organisatienetwerken en professionals bij het betrekken en behouden van kwetsbare groepen bij sport kan niet onderschat worden. Zij vormen een belangrijk ankerpunt in een stabiel sportaanbod waarin mensen plezier beleven en zich vertrouwd voelen. In het onderzoek *Calibrating Inclusive Sporting Encounters* (CISE) onderzoeken we die bijdrage van organisaties en professionals aan het vormgeven van inclusie in en door sport.

Dimensies van inclusieve ontmoetingen

Inclusiviteit is in veel lokale sportakkoorden een belangrijk thema. Stijn Steenbakkers, wethouder Sport in de gemeente Eindhoven, is verbonden aan het onderzoek en zegt: "In de Eindhovense sportvisie hebben we vastgelegd dat we willen dat sport en bewegen dichtbij en voor iedereen mogelijk zijn. Dat vraagt zichtbaarheid en actieve deelname in de verschillende netwerken in de wijken om ontmoetingen en sportmogelijkheden te laten ontstaan. We zien kansen om nog meer impact te creëren."

Wanneer we de verantwoordelijkheid voor het bevorderen van inclusiviteit bij organisaties, professionals, en deelnemers gezamenlijk leggen, wat kunnen zij dan doen om een ontmoeting meer inclusief te maken? In de literatuur over burgerparticipatie worden drie dimensies onderscheiden (Bronsvort et al., 2020). De *Wat*-dimensie refereert aan de formulering van een (sport) activiteit. Een basketbalactiviteit kun je aankondigen als 'teamsport', of als '3x3 urban street sport'. Die presentatie maakt uit in wie je aanspreekt en bij wie de boodschap landt. Daarnaast onderscheidt de literatuur een *Hoe*-dimensie, waarin aandacht is voor de setting en staging van een activiteit. Bijvoorbeeld, de locatie waar een sportactiviteit georganiseerd wordt, en de wijze waarop deze tot uitvoering komt. De derde dimensie betreft *Wie*. Het gaat dan om de organiserende professionals en deelnemers aan de activiteit, die met hun competenties en persoonlijke netwerken de mate van inclusiviteit bepalen. De drie dimensies werken op elkaar in, aangezien een keuze voor een specifieke doelgroep en organisaties (wie) bepalend is voor welke activiteiten je organiseert (wat) en de manier waarop je dat organiseert (hoe).

Organisatienetwerken in beeld

In de eerste fase zoomt het CISE-onderzoek vooral in op de *Wie*-dimensie door het verloop van de samen-

KONDIG JE BASKETBAL AAN ALS 'TEAMSPORT', OF ALS '3X3 URBAN STREET SPORT'? HOE JE EEN (SPORT)ACTIVITEIT FORMULEERT, MAAKT UIT IN WIE JE AANSPREEKT EN BIJ WIE DE BOODSCHAP LANDT.

werking in twee lokale organisatienetwerken te bestuderen. We analyseren de (veranderingen in) netwerkrelaties tussen organiserende professionals. In Eindhoven zijn we onderdeel van een netwerk dat is opgezet vanuit een voetbalvereniging in samenwerking met PSV Foundation, jeugdwerk, sociaal werk en de gemeente. Opvallend in dit netwerk is dat er volgens de professionals meer winst uit de samenwerking te halen valt. De samenwerking kenmerkt zich vooral door afstemming over hoe men kan bijdragen aan elkaars individuele aanbod. In de samenwerking ontbreekt het nog aan een duidelijke gezamenlijke doelstelling. In Utrecht volgen we een netwerk dat is ontstaan vanuit samenwerking tussen welzijnsorganisaties, SportUtrecht en de hogeschool. Hier zien we onder andere dat een concreet zichtbaar eerste succes ervoor gezorgd heeft dat ook andere organisaties aangehaakt zijn bij het netwerk. Tegelijkertijd is de reikwijdte van het netwerk nog beperkt vanwege clustering van activiteiten op één brede school.

Co-design

Wanneer we naar de effectiviteit van de twee organisatienetwerken kijken, zien we dat het voor de professionals bijzonder lastig is om positieve uitkomsten, zoals inclusie van kwetsbare groepen, te bereiken. Om deze reden organiseren we samen met onze andere onderzoekspartners (Technische Universiteit Eindhoven) co-de-

sign sessies. Co-design houdt in dat professionals met elkaar effectievere vormen van netwerksamenwerking ontwikkelen. Voor de ontwikkeling van een gedragen doelstelling in het Eindhovense netwerk hebben we bijvoorbeeld een sessie georganiseerd waarin we (online) werken met een zogenoemd 'partner-canvas' en 'samenwerkings-canvas'. Professionals vulden eerst het partner-canvas in door vanuit hun eigen organisatiebril te bepalen welke problemen ze met het netwerk zouden willen aanpakken. De overeenkomsten tussen de partner-cavassen werden vervolgens gebruikt om het gezamenlijke samenwerkings-canvas in te vullen. We merken dat professionals op deze manier makkelijker tot elkaar kunnen komen door inzicht in en gesprekken over individuele doelstellingen.

De komende twee jaar volgen we de twee organisatienetwerken op de voet. Samen met onze partners genereren we inzichten over effectieve netwerksamenwerking ten behoeve van meer inclusieve sportieve ontmoetingen. Inzichten waar zij door de co-design sessies nu al mee aan de slag zijn. ●

Maikel Waardenburg leidt het door ZonMw gefinancierde onderzoeksproject CISE vanuit de Universiteit Utrecht. Iris Geerts is PhD-student binnen CISE en doet onderzoek naar de rol van netwerkkarrangementen bij de organisatie van inclusieve sportieve ontmoetingen. Zie voor meer informatie cise.sites.uu.nl.

Trek niet te snel conclusies, migrantenvrouwen sporten echt wel graag

DOOR NYNKE BURGERS

Cijfers verzamelen over sportparticipatie gebeurt volop. Dit leidt tot meer inzichten in wie wel en wie niet sport. Maar kloppen de conclusies die beleidsmakers trekken op basis van deze cijfers wel? In mijn onderzoek trek ik de buurt in om de verhalen achter de cijfers op te halen. En dat levert verrassende inzichten op, bijvoorbeeld over de grote sportbehoefte en -wensen van vrouwen met een migratieachtergrond.

Het verhaal van de cijfers

Mijn eerdere onderzoeken naar sportclublidmaatschap heb ik gedaan met een populatiedataset van het CBS en elf grote sportbonden. Deze dataset omvatte alle dertien miljoen volwassenen van Nederland. Hierin vond ik grote verschillen in wie er lid zijn van een vereniging. Van alle leden is 70 procent man. Vrouwen zijn met 30 procent in de minderheid. Als ik kijk naar vrouwen met een niet-westerse migratieachtergrond, is te zien dat maar 1,4 procent lid is. Dit verschil is nog groter als er gekeken wordt naar grote steden en hun leden binnen krachtwijken. Net als andere studies kan ik concluderen dat vrouwen met een niet-westerse migratieachtergrond, vooral Marokkaanse en Turkse vrouwen, geen lid zijn van verenigingen. Hierdoor trekken beleidsmakers al snel de conclusie dat ze niet willen, kunnen of mogen sporten. Het lijkt dus weinig zinvol veel tijd en aandacht aan deze groep te besteden. Maar is dit de juiste conclusie? Zijn deze vrouwen echt niet aan het sporten te krijgen?

Het perspectief en ervaringen van de bewoners

De inzichten die ik als onderzoeker in de Haagse wijk Morgenstond ophaal, zijn totaal anders dan ik op basis van de conclusies uit mijn data-analyses zou verwachten. Vrouwen met een Marokkaanse en Turkse achtergrond krijg ik juist het makkelijkste aan het sporten in deze krachtwijk. De vrouwen zijn van één naar drie keer per week sporten gegaan in acht weken tijd. De waarde van

De vrouwen vertellen dat ze zich niet welkom voelen bij sportverenigingen

sport is groot in hun leven. Ze geven aan alle afspraken om het sporten heen te plannen, omdat ze er blijer en fitter van worden. Daarnaast geven ze aan dat sporten een ontspannen moment voor henzelf is. Het draait hier even niet om dagelijkse taken, zoals het huishouden en de zorg voor de kinderen.

Maar waarom zien we dit dan niet terug in de lidmaatschapscijfers van verenigingen? De vrouwen vertellen me dat ze zich niet welkom voelen bij sportverenigingen en niet gehoord worden in wat ze graag willen. In Morgenstond luister ik als onderzoeker samen met sportverenigingen en de gemeente wél naar wat de vrouwen willen. We bouwen een relatie op door participatief mee te doen in de buurt. We gaan in gesprek met de Marokkaanse en Turkse vrouwen en samen op zoek naar hun wensen en behoeften om een passende sportactiviteit vorm te geven. Een vrouw geeft aan dat dit is wat ze hebben gemist: dat ze kunnen sporten, kiezen wat en hoe ze willen sporten en dat dit kan zonder de aanwezigheid van mannen. De vrouwen geven aan dankbaar te zijn dat ze gehoord en gezien worden. Ze willen graag sporten, maar wel op een manier die bij hen past.

De goede mix

De buurt ingaan heeft voor veel nieuwe inzichten gezorgd over hoe waardevol sporten kan zijn voor vrouwen met een niet-westerse achtergrond. Deze inzichten ontstaan niet vanzelf. Het participatief meesporten zorgt ervoor dat ik een band krijg met de vrouwen en dicht bij hun leefwereld kan komen. Ik mag bij ze thuis komen en de Ramadan ervaren. Hierdoor krijg ik de mogelijkheid hun verhaal te schrijven over de betekenis van sport in hun leven. Deze inzichten had ik niet kunnen verkrijgen als ik alleen een vragenlijst of interview had afgenomen. Deze manier is daarmee een essentiële aanvulling op objectieve data-analyses die het grote plaatje schetsen. Want willen we de cijfers begrijpen en verdiepende inzichten ophalen, dan moeten we zoveel mogelijk de perspectieven van mensen naar boven halen. Dat kan tot verrassende inzichten leiden. Zoals in mijn onderzoek: migrantenvrouwen moeten we niet afschrijven voor de sport, we moeten alleen beter naar ze luisteren. ●

Nynke Burgers is onderzoeker binnen het lectoraat Impact of Sport van de Haagse Hogeschool en PhD-student aan de Universiteit Utrecht.

Column

Riskante gok

FRANK VAN EEKEREN

Het is met gokken net als met wielrennen: je verliest vaker dan je wint. Toch kan het zoet van die ene overwinning het zuur van alle nederlagen makkelijk verdrijven. Zo denkt Bauke Mollema niet meer aan de twintig etappes in de afgelopen Tour waarin hij afzag en niet won, maar wel aan die ene glorieuze zege in Quillan. Datzelfde heb ik met voetbalpoules: ik weet nog als de dag van gisteren wanneer ik de poule op mijn werk won. Dat die dag in 1998 was, ik inmiddels tientallen poules heb verloren, heel wat euro's armer ben en mijn reputatie als sportkenner voorgoed ben kwijtgeraakt, doet er niet toe.

Gokken is aantrekkelijk, wil ik maar zeggen. De markt voor kansspelen is in Nederland flink gegroeid de afgelopen jaren en de verwachting is dat die markt nog veel groter gaat worden nu er vanaf 1 oktober legaal online gegokt mag worden. De Kansspelautoriteit voorspelt een bruto spelresultaat (dat is de inzet minus de uitgekeerde prijzen) van ongeveer 800 miljoen euro in 2024.

Sportweddenschappen vormen daar zo'n 30 procent van. En omdat de online kansspelaanbieders allemaal

zo'n groot mogelijke hap uit deze steeds omvangrijkere taart willen, is hen er alles aan gelegen de naamsbekendheid te verhogen en een publiek te bereiken dat geïnteresseerd is in sport.

Geen wonder dus dat gokbedrijven en sportorganisaties het ene sponsorcontract na het andere met elkaar afsluiten. TOTO bijvoorbeeld, is partner van het Nederlands Elftal, naamgever van de TOTO KNVB Beker en sponsor van tien eredivisieclubs. Ajax en AZ gaan in zee met TOTO-concurrent Unibet, voor een zeer lucratief bedrag naar het schijnt. Andere sporten, zoals wielrennen en tennis pikken ook een graantje mee.

Het zijn welkome inkomsten die voor sportbestuurders zullen voelen zoals de overwinning in de Tour voor Mollema. Ook sportliefhebbers zullen tevreden zijn: meer inkomsten vergroten de kans op betere prestaties van hun favorieten aanzienlijk. Tegelijkertijd brengt samenwerken met gokbedrijven risico's met zich mee. In eerste instantie voor de samenleving in brede zin.

Gokverslaving is een fenomeen dat mensen naar de financiële afgrond kan brengen. Daar wil de sport uiteraard niet mee worden geassocieerd. Daarnaast

is er ook een direct verband tussen gokken en matchfixing – een treurig verschijnsel dat de sport zelf naar de afgrond kan brengen.

Gelukkig is de nieuwe wet Kansspelen op Afstand er juist op gericht om gokkers online beter te beschermen tegen gokverslaving. Legale gokbedrijven hebben preventieprogramma's om de negatieve effecten tegen te gaan, in tegenstelling tot de illegale goksites. Clubs en bonden kunnen actief aan dergelijke programma's bijdragen door hun achterban op de gevaren van kansspelen te wijzen. Ook kunnen zij hun eigen spelers proberen weerbaarder te maken tegen de verlokkingen van matchfixing.

Toch blijft het opletten. De euforie van de financiële winst op korte termijn kan het zicht op negatieve effecten op de langere termijn danig vertroebelen. Zoals mij gebeurde sinds mijn poule-overwinning in 1998. Het is zaak de totale winst-verlies rekening goed in het oog te houden. Zo niet, dan is samenwerken met kansspelbedrijven weliswaar aantrekkelijk, maar ook een riskante gok. ●

Frank van Eekeren is Lector Impact of Sport.